

Υπόθεση C-86/23

**Σύνοψη αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

15 Φεβρουαρίου 2023

Αιτούν δικαστήριο:

Varhoven kasatsionen sad (Βουλγαρία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

7 Φεβρουαρίου 2023

Αναιρεσείοντες:

E.N.I.

Y.K.I.

Αναιρεσίβλητη:

HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Ερμηνεία του παράγωγου δικαίου της Ένωσης σύμφωνα με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Ερμηνεία του άρθρου 16 του κανονισμού 864/2007 (Ρώμη II), ιδίως σχετικά με το ζήτημα εάν οι εθνικές ρυθμίσεις που διέπουν την εύλογη αποζημίωση για μη υλική ζημία την οποία υπέστησαν γονείς λόγω του θανάτου της κόρης τους που προκλήθηκε σε άλλο κράτος μέλος, πρέπει να χαρακτηρίζονται ως «διατάξεις αμέσου εφαρμογής», κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, και, ως εκ τούτου, να εφαρμόζονται ανεξαρτήτως του δικαίου που διέπει την εξωσυμβατική ενοχή.

Προδικαστικό ερώτημα

Έχει το άρθρο 16 του κανονισμού (ΕΚ) 864/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2007, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές (κανονισμός Ρώμη II), την έννοια ότι μπορεί να θεωρηθεί ως διάταξη αμέσου εφαρμογής κατά την έννοια του άρθρου αυτού διάταξη εθνικού δικαίου όπως η εξεταζόμενη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει την εφαρμογή θεμελιώδους αρχής του δικαίου του κράτους μέλους, όπως η αρχή του εύλογου χαρακτήρα, κατά τον καθορισμό της αποζημιώσεως για μη υλική ζημία στις περιπτώσεις όπου ο θάνατος συγγενών έχει προκληθεί από αδικοπραξία;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Κανονισμός (ΕΚ) 864/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2007, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές (κανονισμός Ρώμη II), ιδίως αιτιολογική σκέψη 7 και άρθρα 4 και 16.

Κανονισμός (ΕΚ) 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη I), ιδίως άρθρο 9, παράγραφοι 1 και 2.

Σύμβαση για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές, η οποία άνοιξε προς υπογραφή στη Ρώμη στις 19 Ιουνίου 1980 (Σύμβαση της Ρώμης), άρθρο 7.

Η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2022, HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG, C-577/21, ECLI:EU:C:2022:992, ιδίως σκέψεις 45 έως 48 και διατακτικό.

Απόφαση της 31ης Ιανουαρίου 2019, da Silva Martins, C-149/18, ECLI:EU:C:2019:84, ιδίως σκέψεις 27 έως 31.

Σχετικές διατάξεις

i) του γερμανικού δικαίου:

Bürgerliches Gesetzbuch [γερμανικός Αστικός Κώδικας], ιδίως άρθρο 253 και άρθρο 823.

Straßenverkehrsgesetz [γερμανικός νόμος περί οδικής κυκλοφορίας], ιδίως τα άρθρα 7 και 11.

Versicherungsvertragsgesetz [γερμανικός νόμος για τις ασφαλιστικές συμβάσεις], ιδίως το άρθρο 115.

ii) του βουλγαρικού δικαίου:

Zakon za zadalzheniyata i dogovorite (νόμος περί ενοχικών σχέσεων και συμβάσεων, [στο εξής: ZZD]), ιδίως άρθρο 45 και άρθρο 52·

Grazhdanski protsesualen kodeks (κώδικας πολιτικής δικονομίας), ιδίως άρθρα 280, 281, 288, 290, 293, 631 και 633·

Zakon za sadebnata vlast (νόμος περί οργάνωσης των δικαστηρίων), άρθρο 124 και άρθρο 130, παράγραφος 2.

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Στις 27 Ιουλίου 2014, στην περιφέρεια του Münster, στη Γερμανία, τροχαίο ατύχημα καταλογιστέο στον οδηγό επιβατικού αυτοκινήτου προκάλεσε τον θάνατο προσώπου που επέβαινε στο όχημα αυτό. Κατά τον χρόνο του ατυχήματος, υφίστατο ισχύουσα σύμβαση ασφαλίσεως αστικής ευθύνης μεταξύ του οδηγού και της γερμανικής ασφαλιστικής εταιρίας HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG.
- 2 Οι γονείς των θανόντων, E.N.I. και Y.K.I., είναι Βούλγαροι υπήκοοι που διαμένουν μόνιμα στη Βουλγαρία. Στις 25 Ιουλίου 2017, άσκησαν αγωγές, ενώπιον του Sofiyski gradski sad (πρωτοδικείου της Σόφιας, στο εξής: SGS), κατά του Γερμανού ασφαλιστή με αίτημα την καταβολή ασφαλιστικής αποζημιώσεως ύψους 250 000 λέβα (BGN) για κάθε γονέα προς αποζημίωση της μη υλικής ζημίας που υπέστησαν λόγω του θανάτου της κόρης τους. Δύο μήνες μετά την άσκηση της αγωγής, η γερμανική ασφαλιστική εταιρία κατέβαλε σε καθέναν από τους δύο ενάγοντες αποζημίωση ύψους 2 500 ευρώ. Το SGS επιδίκασε σε κάθε ενάγοντα ασφαλιστική αποζημίωση ύψους 95 110,43 λέβα, λαμβάνοντας υπόψη το ποσό της αποζημιώσεως των 100 000 λέβα για τον καθένα που είχε καθορίσει. Το SGS αφαίρεσε από το ποσό αυτό την αποζημίωση που κατέβαλε ο ασφαλιστής κατά τη διάρκεια της δίκης. Απέρριψε τις αγωγές ως προς το ποσό της διαφοράς που υπολειπόταν μέχρι το αιτούμενο συνολικό ποσό των 250 000 λέβα για κάθε αγωγή. Το SGS έκρινε ότι είναι εφαρμοστέο το γερμανικό δίκαιο περί αδικοπραξιών, το άρθρο 253, παράγραφος 2, του Bürgerliches Gesetzbuch, το οποίο προβλέπει δικαίωμα αποζημιώσεως προσώπων μόνο για ιδιαίτερες περιπτώσεις κατά τις οποίες ο πόνος και η ταλαιπωρία που έχουν υποστεί τα πρόσωπα επιφέρουν «προσβολή της υγείας», δηλαδή βλάβη της υγείας του έμμεσα θιγόμενου θύματος. Το SGS εκτιμά ότι για τον πόνο και την ταλαιπωρία που υπέστησαν οι ενάγοντες, δικαιούνται εύλογη αποζημίωση, στο μέτρο που: 1. ο ασφαλιστής έχει προβεί σε καταβολή την οποία το δικαστήριο εκτιμά ως αναγνώριση των αξιώσεων αποζημιώσεως των εναγόντων και 2. έχει διαπιστωθεί ότι οι ενάγοντες υπέστησαν σοβαρή συναισθηματική κρίση όταν έλαβαν γνώση του αιφνίδιου θανάτου της κόρης τους, ότι το βαρύ ψυχικό τραύμα που υπέστησαν προκάλεσε σοβαρά αρνητικά συναισθήματα και διαταραχή προσαρμογής, δηλαδή οξεία αντίδραση άγχους, και ότι επί ένα έτος περίπου μετά

τον θάνατο του κόρης τους υπέφεραν από καταθλιπτική διάθεση, ανησυχία, ένταση, συναισθηματική αστάθεια, διαταραχή του ύπνου, ανορεξία και συναισθηματική αποξένωση —αποστασιοποιήθηκαν από τους φίλους τους και έγιναν πιο εσωστρεφείς. Το SGS επισήμανε ότι τόσο στο βουλγαρικό όσο και στο γερμανικό δίκαιο κατοχυρώνεται η αρχή της εύλογης αποζημιώσεως μη υλικής ζημίας (άρθρο 52 του *Zakon za zadalzheniyata i dogovorite* (νόμου περί ενοχικών σχέσεων και συμβάσεων) και το άρθρο 253, παράγραφος 2, του *Bürgerliches Gesetzbuch* [στο εξής: BGB]). Συναφώς, τα κριτήρια υπολογισμού της αποζημιώσεως δεν προκύπτουν εκ του νόμου, ούτε στο βουλγαρικό ούτε στο γερμανικό δίκαιο, αλλά πρέπει να αντλούνται από τη νομολογία.

- 3 Τόσο οι ενάγοντες όσο και οι εναγόμενοι στον πρώτο βαθμό προσέβαλαν την απόφαση του SGS ενώπιον του *Apelativen sad Sofia* (εφετείου της Σόφιας). Το τελευταίο απέρριψε τις αγωγές στο σύνολό τους ως αβάσιμες. Η ένσταση της ασφαλιστικής εταιρίας ότι δεν αποδείχθηκε εάν ο πόνος και η ταλαιπωρία που υπέστησαν οι ενάγοντες είχαν προκαλέσει παθολογική βλάβη της υγείας είναι βάσιμη. Τούτο συνιστά, κατά το εφαρμοστέο γερμανικό δίκαιο, προϋπόθεση για τη γένεση του δικαιώματος χρηματικής ικανοποίησης για μη υλική ζημία. Το επιχείρημα των εναγόντων ότι, δυνάμει του άρθρου 16 του κανονισμού Ρώμη II, πρέπει να εφαρμοσθεί το άρθρο 52 του ZZD αντί του γερμανικού δικαίου περί αδικοπραξιών που θεωρείται εφαρμοστέο με βάση το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, είναι αβάσιμο. Η καταβολή από τον ασφαλιστή αποζημιώσεων ύψους 2 500 ευρώ εκάστη στους ενάγοντες δεν συνιστά αναγνώριση των αξιώσεων και, επομένως, δεν δεσμεύει το δικαστήριο. Εντούτοις, έγινε δεκτό ότι τα καταβληθέντα ποσά αντιστοιχούσαν στο ποσό της «εύλογης αποζημιώσεως» που προβλέπει το άρθρο 253, παράγραφος 2, του BGB [αυτολεξεί στη βουλγαρική γλώσσα: ελάχιστη αποζημίωση] για μη υλικές ζημιές.
- 4 Οι πρωτοδίκως ενάγοντες προσέβαλαν τη δευτεροβάθμια απόφαση ενώπιον του *Varhoven kasatsionen sad* (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, στο εξής: VKS). Το δικαστήριο αυτό επέτρεψε την άσκηση της αιτήσεως αναιρέσεως με το σκεπτικό ότι ως προς το αν η διάταξη του άρθρου 52 του ZZD συνιστά διάταξη αμέσου εφαρμογής κατά την έννοια του άρθρου 16 του κανονισμού Ρώμη II, υπάρχει αντιφατική νομολογία των βουλγαρικών δικαστηρίων. Το VKS εκτιμά ότι η καταφατική απάντηση στο ερώτημα αυτό θα απέκλειε την εφαρμογή του γερμανικού δικαίου περί αδικοπραξιών η οποία στηρίζεται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού. Ανέμεινε την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-577/21 που αφορούσε αίτηση προδικαστικής αποφάσεως του SGS στο πλαίσιο της κύριας δίκης η οποία είχε ως αντικείμενο την καταβολή ασφαλιστικών αποζημιώσεων για μη υλική ζημία που προκλήθηκε από το ίδιο τροχαίο ατύχημα. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, η μη υλική ζημία προβλήθηκε από τα τέκνα του θανόντος προσώπου (και όχι, όπως εν προκειμένω, από τους γονείς του). Το VKS, δεδομένου ότι δεν εντόπισε κάποια απάντηση σε σχέση με το ερώτημα που ανέκυψε μεταγενέστερα όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 16 του κανονισμού Ρώμη II και εφόσον οι αποφάσεις του VKS δεν μπορούν να προσβληθούν, αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της διατάξεως περί παραπομπής

- 5 Καταρχάς, το VKS υπενθυμίζει το διατακτικό της αποφάσεως HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG, C-577/21, όπου το Δικαστήριο ορίζει ότι το άρθρο 3, τέταρτο εδάφιο, της οδηγίας 2009/103/EK έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία εξαρτά την καταβολή, εκ μέρους του ασφαλιστή της αστικής ευθύνης από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων, χρηματικής ικανοποίησης για τη μη υλική ζημία την οποία υπέστησαν οι στενοί συγγενείς των θυμάτων τροχαίων ατυχημάτων από την προϋπόθεση η ζημία αυτή να έχει προκαλέσει παθολογική βλάβη στους εν λόγω στενούς συγγενείς.
- 6 Στη σκέψη 46 της προαναφερθείσας αποφάσεως, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, δυνάμει του γερμανικού δικαίου (όπως αυτό ισχύει και στην υπό κρίση διαφορά), η χρηματική ικανοποίηση για τη μη υλική ζημία που υπέστησαν οι εμμέσως ζημιωθέντες από τροχαίο ατύχημα εξαρτάται κατ' ουσίαν από τρεις προϋποθέσεις, ήτοι από το αν ο εν λόγω ζημιωθείς από το ατύχημα υπέστη βλάβη της υγείας του, από το αν είναι στενός συγγενής του άμεσου θύματος και από το αν υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της αδικοπραξίας εκ μέρους του υπαιτίου του ατυχήματος και της εν λόγω βλάβης. Επιπλέον, όσον αφορά την πρώτη από τις ανωτέρω προϋποθέσεις, κατά το γερμανικό δίκαιο όπως έχει ερμηνευθεί από το Bundesgerichtshof [Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία], οι ψυχικές βλάβες μπορούν να θεωρηθούν ως βλάβες της υγείας μόνον αν απορρέουν από παθολογική βλάβη και αν δεν αποτελούν απλώς βλάβες της υγείας στις οποίες εκτίθενται γενικώς οι παθόντες σε περίπτωση θανάτου ή σοβαρού τραυματισμού στενού συγγενούς. Διαπιστώθηκε ότι η γερμανική εθνική ρύθμιση προβλέπει, ειδικότερα, ένα αντικειμενικό κριτήριο για τον προσδιορισμό, ενδεχομένως κατόπιν κατά περίπτωση ελέγχου από το επιληφθέν εθνικό δικαστήριο, της μη υλικής ζημίας για την οποία μπορεί να καταβληθεί χρηματική ικανοποίηση σε στενό συγγενή του άμεσου θύματος του τροχαίου ατυχήματος, ενώ η οδηγία 2009/103 δεν αντιτίθεται καταρχήν προς εθνική ρύθμιση η οποία θέτει δεσμευτικά κριτήρια για τον προσδιορισμό των μη υλικών ζημιών για τις οποίες μπορεί να καταβληθεί χρηματική ικανοποίηση (σκέψεις 47 και 48 της αποφάσεως του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-577/21).
- 7 Σε αντίθεση με το γερμανικό δίκαιο, η βουλγαρική διάταξη του άρθρου 52 του ZZD προβλέπει ότι «το δικαστήριο καθορίζει την αποζημίωση για τη μη υλική ζημία σύμφωνα με τις αρχές περί εύλογου χαρακτήρα». Το ζήτημα αυτό έχει διευκρινιστεί στη βουλγαρική νομολογία με ερμηνευτικές αποφάσεις της Obshtoto sabranie na Nakazatelna, Grazhdanska i Targovska kolegiya του VKS (γενικής συνελεύσεως των τμημάτων ποινικών, αστικών και εμπορικών υποθέσεων του VKS, πρώην Plenum na Varhovniya sad, ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου). Κατά το άρθρο 130, παράγραφος 2, του βουλγαρικού νόμου περί οργάνωσης των δικαστηρίων, οι εν λόγω ερμηνευτικές αποφάσεις ή διατάξεις δεσμεύουν τις δικαστικές και διοικητικές αρχές, την τοπική αυτοδιοίκηση και όλες τις αρχές που εκδίδουν διοικητικές πράξεις, συμπεριλαμβανομένου, εν προκειμένω, του επιληφθέντος δικαστικού σχηματισμού του VKS. Στις εν λόγω ερμηνευτικές αποφάσεις, το VKS (και,

προηγουμένως, το Varhoven sad, το Ανώτατο Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας) αποφάνθηκε ότι το κριτήριο για την αποζημίωση μη υλικής ζημίας που προκλήθηκε σε περίπτωση θανάτου στενού προσώπου είναι η ύπαρξη ιδιαιτέρως στενού δεσμού ζωής που δικαιολογεί την επιδίκαση αποζημιώσεως για τη μη υλική ζημία που προκλήθηκε από τον θάνατο. Η αποζημίωση θα πρέπει να επιδικάζεται μόνον, εάν από τα αποδεικτικά στοιχεία της διαδικασίας προκύπτει πέραν πάσης αμφιβολίας ότι το πρόσωπο που ζητεί την αποζημίωση έχει αποδείξει πλήρως την ύπαρξη διαρκούς και βαθιά συναισθηματικής σχέσης με τον θανόντα και ότι, λόγω του θανάτου του, έχει υποστεί σοβαρό (όσον αφορά την ένταση και τη διάρκεια) ψυχικό πόνο και ταλαιπωρία. Τέτοια σχέση συνιστά τεκμήριο για την ύπαρξη δικαιολογημένης εμπιστοσύνης ως προς την αμοιβαία μέριμνα και συνδρομή, τη συναισθηματική στήριξη και την εμπιστοσύνη· η απουσία τέτοιας σχέσης θα απέκλειε την επέλευση μη υλικής ζημίας που θα έπρεπε να αποκατασταθεί σύμφωνα με την αρχή του εύλογου χαρακτήρα δυνάμει του άρθρου 52 του ZZD. Ήδη από το 1961, η ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου είχε κρίνει ότι οι στενοί συγγενείς του θύματος (τέκνα, γονείς, σύζυγος) δικαιούνται αποζημίωση στο μέτρο που, λόγω της φύσης του υφιστάμενης σχέσης ζωής, είναι λογικό να θεωρηθεί ότι, σε περίπτωση απώλειας του θύματος, θα βίωναν άμεσα, αμέσως και μακροπρόθεσμα, σοβαρή ψυχική οδύνη, το δε πρόσωπο που ζητεί αποζημίωση πρέπει να αποδείξει ότι πράγματι υπέστη την εν λόγω μη υλική ζημία.

- 8 Σε άλλη απόφαση (από το έτος 1968), η ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου έκρινε ότι η έννοια της εύλογης αποζημιώσεως κατά το άρθρο 52 του ZZD δεν αποτελεί αφηρημένη έννοια και εξαρτάται από την εκτίμηση ορισμένων συγκεκριμένων και αντικειμενικώς υφιστάμενων περιστάσεων, οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από το δικαστήριο κατά τον υπολογισμό του ύψους της αποζημιώσεως για μη υλικές ζημίες. Σε περίπτωση θανάτου, είναι κρίσιμα τα εξής στοιχεία: η ηλικία του θύματος, η κοινωνική του θέση, οι σχέσεις μεταξύ του θύματος και του στενού συγγενούς που ζητεί αποζημίωση για μη υλική ζημία. Επιπλέον, σύμφωνα με την πρόσφατη νομολογία του VKS, είναι σημαντική και η κοινωνική αντίληψη σχετικά με τον εύλογο χαρακτήρα σε συγκεκριμένο στάδιο της κοινωνικής εξέλιξης.
- 9 Το VKS συνέκρινε το βουλγαρικό δίκαιο και τη δεσμευτική νομολογία με το γερμανικό δίκαιο περί αδικοπραξιών ως ίσχυε κατά τον χρόνο του τροχαίου ατυχήματος. Συναφώς, διαπίστωσε ότι, δυνάμει του βουλγαρικού δικαίου, αποζημιώνεται κάθε περίπτωση ψυχικής οδύνης που υπέστησαν οι γονείς κατά τον θάνατο του τέκνου τους λόγω παράνομου και υπαίτιου τροχαίου ατυχήματος. Στο πλαίσιο αυτό, δεν είναι αναγκαίο η ζημία να έχει προκαλέσει παθολογική βλάβη στην υγεία του έμμεσου θύματος. Κατά τη νομολογία του VKS, το ύψος της ζημίας εξαρτάται από τις συγκεκριμένες περιστάσεις της υποθέσεως, αλλά το ποσό της αποζημιώσεως που επιδικάζεται συνήθως στους γονείς για το τροχαίο ατύχημα του τέκνου τους κατά τον χρόνο του ατυχήματος, ήτοι το 2014, ανέρχεται σε περίπου 120 000 λέβα (ήτοι 61 355,03 ευρώ), ενώ, κατά το γερμανικό δίκαιο, επιδικάζεται κατ' ανώτατο όριο ποσό περίπου 5 000 ευρώ.

- 10 Το VKS υπογραμμίζει ότι η απάντηση στο ερώτημα ποιο είναι το εφαρμοστέο, εν προκειμένω, ουσιαστικό δίκαιο είναι κρίσιμη, ώστε να καθορισθεί: 1. η φύση της προς αποκατάσταση μη υλικής ζημίας (κάθε ψυχική οδύνη ή μόνον εκείνη που προκαλεί παθολογικές βλάβες στην υγεία του εμμέσως ζημιωθέντος από το ατύχημα) και κατόπιν τούτου: 2. ο κύκλος των προσώπων που δικαιούνται αποζημίωση για μη υλική ζημία, καθώς και: 3. το ύψος της ζημίας (κατά κανόνα περίπου 61 000 ευρώ κατ' εφαρμογή του βουλγαρικού δικαίου ή περίπου 5 000 ευρώ με βάση το γερμανικό δίκαιο).
- 11 Κατά το VKS, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το δευτεροβάθμιο δικαστήριο έκρινε, κατ' εφαρμογήν του γερμανικού δικαίου περί αδικοπραξιών, ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι γονείς της θανούσας δεν δικαιούνται αποζημίωση για μη υλική ζημία, συμπεριλαμβανομένης της καταβολής στην οποία προέβη ο ασφαλιστής κατά τη διάρκεια της δίκης, καθόσον αποδείχθηκε μόνον η συνήθης ψυχική οδύνη που οφείλεται στον θάνατο στενού συγγενούς χωρίς να προκληθεί ψυχική ασθένεια λόγω του σοκ που υπέστησαν από τον θάνατο της κόρης τους. Ακόμη και αν θεωρούνταν ως βάσιμη η αντίρρηση των εναγόντων ότι η πλήρης απόδειξη παθολογικής βλάβης της υγείας, που τους βαρύνει στο πλαίσιο της διαδικασίας, καλύπτεται από τον θάνατο της κόρης, το ανώτατο ποσό της οφειλόμενης αποζημιώσεως θα ανερχόταν σε 5 000 ευρώ. Εάν γινόταν δεκτό ότι, κατά το άρθρο 16 του κανονισμού Ρώμη II, έχει εφαρμογή το άρθρο 52 του βουλγαρικού ZZD, το βάσιμο των αγωγών δεν θα εξαρτιόταν συγκεκριμένα από την απόδειξη της υπάρξεως παθολογικής βλάβης της υγείας που προβλέπει το γερμανικό δίκαιο, αλλά η αποζημίωση θα οφειλόταν λόγω της συνήθους ψυχικής οδύνης που προκαλεί ο θάνατος στενού συγγενούς (που αποδείχθηκε στο πλαίσιο της κύριας δίκης), ενώ τα ποσά που ενδεχομένως θα επιδικάζονταν θα ήταν, καταρχήν, πολύ υψηλότερα από αυτά που ήδη κατέβαλε η εναγομένη εταιρία.
- 12 Όσον αφορά την έννοια του όρου «διατάξεις αμέσου εφαρμογής» που χρησιμοποιείται στον κανονισμό Ρώμη II, το VKS υπενθυμίζει την απόφαση στην υπόθεση *da Silva Martins* (C-149/18, σκέψεις 27 έως 31). Στην απόφαση εκείνη, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού Ρώμη I έπρεπε να εφαρμοστεί κατ' αναλογία, δεδομένου ότι η έννοια των «διατάξεων αμέσου εφαρμογής» δεν ορίζεται στο πλαίσιο του κανονισμού Ρώμη II. Συνεπώς, πρέπει να γίνει δεκτό ότι για την τυχόν αναγνώριση μιας «διατάξεως αμέσου εφαρμογής» κατά την έννοια του άρθρου 16 του κανονισμού Ρώμη II, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να διαπιστώσει, βάσει λεπτομερούς αναλύσεως του γράμματος, της όλης οικονομίας, των σκοπών καθώς και του πλαισίου θεσπίσεως της εν λόγω διατάξεως, ότι αυτή έχει τέτοια σημασία για την εθνική έννομη τάξη ώστε να δικαιολογεί παρέκκλιση από το βάσει του άρθρου 4 του ως άνω κανονισμού εφαρμοστέο δίκαιο. Επίσης, στο πλαίσιο της συμβάσεως της Ρώμης, έχει διαπιστωθεί «ότι η εξαίρεση που αντλείται από την ύπαρξη “κανόνα αναγκαστικού δικαίου” κατά τη νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους πρέπει να ερμηνεύεται στενά».

- 13 Η ιδιαιτερότητα της υπό κρίση υποθέσεως είναι ότι η αρχή του εύλογου χαρακτήρα συνιστά θεμελιώδη αρχή του βουλγαρικού δικαίου και αποτελεί μέρος της βουλγαρικής δημόσιας τάξεως. Η αρχή αυτή σχηματίζει τη βάση για τη διάταξη του άρθρου 52 του ZZD, λαμβανομένου υπόψη ότι, κατά την ερμηνεία που αναπτύσσει το VKS (πρώην Varhoven sad, Ανώτατο Δικαστήριο) ο κύκλος των προσώπων που δικαιούνται αποζημίωση για μη υλική ζημία, η οποία καλύπτει κάθε ψυχικό πόνο και ταλαιπωρία που έχουν υποστεί τα πρόσωπα αυτά, πρέπει να καθορίζεται ακριβώς υπό το πρίσμα της εν λόγω αρχής και ο καθορισμός του ύψους της ζημίας διέπεται από την αρχή αυτή.
- 14 Δεδομένου ότι η διάταξη του άρθρου 52 του ZZD εκφράζει θεμελιώδη αρχή του δικαίου της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, ο παρών σχηματισμός του VKS εκτιμά ότι είναι αναγκαίο να υποβάλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης προδικαστικό ερώτημα ως προς το αν το άρθρο 16 του κανονισμού Ρώμη II έχει την έννοια ότι διάταξη εθνικού δικαίου όπως η εξεταζόμενη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει την εφαρμογή θεμελιώδους αρχής του δικαίου του κράτους μέλους, όπως η αρχή του εύλογου χαρακτήρα, κατά τον καθορισμό της αποζημιώσεως για μη υλική ζημία στις περιπτώσεις όπου ο θάνατος συγγενών έχει προκληθεί από αδικοπραξία, μπορεί να θεωρηθεί ως διάταξη αμέσου εφαρμογής κατά την έννοια του άρθρου αυτού.